

ערידת הביצות צמח עשבוני הגדל בבתי גידול לחים

(אוגוסט 2022)

ערגה אלוני

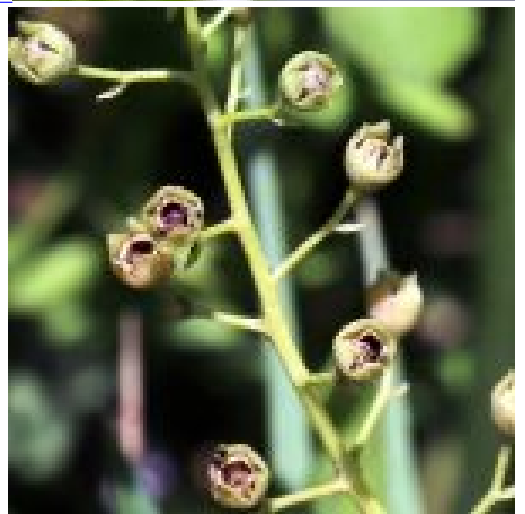
פתיח: ערידת הביצות *Samolus valerandi* משפחת הרקפתיים, צמח חד או רב-שנתי בעל עלים דמויי שושנת בבסיס ועלים קטנים על גבעולי הפריחה. הפרחים לבנים קטנים דו-מיניים בעלי 5 עלי גביע מאוחים ו5 שיניים, הכותרת בת 5 אונות, 5 אבקנים ו5 סטמינודים. השחלה עילית למחצה, עמוד העלי קצר האבקה עצמית. הפרי הלקט כדורי הזרעים רבים. בית גידולה מעיינות ושולי מקווי מים ברוב אזורי הארץ.

ערידת הביצות *Samolus valerandi*, היא צמח עשבוני חד או רב-שנתי המשתייך למשפחת הרקפתיים המתנשא לגובה 35-50 ס"מ. ע"פ הקרקע, הצמח מפתח עלים פשוטים בדומה לשושנת (3-10 ס"מ). לכל עלה טרף ופטוטר ביצית ששפתה תמימה. מהמרכז מתפתחים גבעולים עשבוניים ארוכים המתפצלים לענפי משנה. נושאים עלים קטנים (2-4 ס"מ) אזמליים. לעלים אלה פטוטר קצרה, שפתם תמימה, מסורגים על הגבעול. יש והגבעולים חסרי עלים (Heywood et al 2007). חלקו העליון של הענף נושא פרחים המסודרים בתפרחת דמוית אשכול. הפרחים מסורגים על הגבעול.

ערידת הביצות, קבוצת צמחים שגדלו ליד מעביר מים בעין אפק. באמצע: עמוד נושא פרחים משמאל: העלים פשוטים ותמימים צילמה ערנה אלוני ©

הפרח נכון, דו-מיני, דמוי פעמון קטן צבעו לבן, קוטרו 3 מ"מ (שמידע 2005). הגביע מאוחה בבסיסו, נושא בראשו 5 שינים מחודדות ואינו נשיר. הכותרת בעלת צינור קצר בראשו 5 אונות כותרת רחבות מעוגלות. בין כל שני עלי כותרת יושב אבקן מנוון - סטמינוד (סה"כ 5) מאוחה לבסיס. אבקנים 5 קצרים בגובה בסיס עלי הכותרת. הזירים קצרים המאבקים עגולים ובולטים השחלה תחתית למחצה, העלי קצר קבוע במרכז, בראשו צלקת עגולה לא בולטת. הפרחים מואבקים עצמית. הפרי, הלקט כדורי בקוטר 2 מ"מ, נפתח ע"י 5 קשוות, מכיל זרעים רבים. תקופת הפריחה ממושכת, מאפריל עד אוקטובר (פיינברון-דותן, דנין, 1991).

ערידת הביצות מימין: עמוד נושא פרחים בשיא פריחה במרכזו בולטים 5 אבקנים ו5 סטמינודים. צילם דרור מלמד © המקור, צמח השדה. באמצע ומשמאל: פירות הערידה הלקטים הנפתחים ב5 קשוות הזרעים קטנים. צילמה ערגה אלוני ©

ערידת הביצות היא צמח קוסמופוליטי הנפוץ בבתי-גידול לחים באזורים צפוניים באקלים ממוזג ובאקלים טרופי בקרינת שמש מלאה. בארץ גדלה ברוב חלקי הארץ: באתרים בצפון הארץ הצמח מתנהג כמין רב- שנתי ובמעיינות ספר-המדבר ובמדבר הצמח מתנהגת כחד- שנתי. הוא איננו מפונק וטיב הקרקע אינו פוגע בהתפתחותו. גדל בקרקעות קלות וכבדות ב-pH נטרלי עד בסיסי וכן בקרקעות מוצפות מים בהן הצמח טבול חלקית. גדל גם במקומות בהם קיימת רמה מתונה של מליחות. הצמח מתקשה לעבור תקופות קור ממושכות עם טמפרטורות נמוכה מ- 12°C או גבוהה מ- 32°C , הטמפרטורה אופטימלית המועדפת היא בטווח של $16-24^{\circ}\text{C}$. גדל לרוב בשולי המים.

ברחבי העולם הצמח משרת את האדם למטרות שונות: עלים צעירים "דמויי תרד" משמשים קהילות שונות למאכל. הצמח כמעט ואינו מוזכר בספרות כצמח מאכל, אולי בשל העובדה שטעמם מר. באפריקה העלים נאספים בעיקר בתקופה בה אין עלים של מינים אחרים זמינים למאכל, לרוב הם נאכלים מבושלים. באירופה, העלים הצעירים שימשו להכנת סלט והם בטוחים לחלוטין לצריכה. כמו כן, הם מוכרים כבעלי סגולות רפואיות: העלים משמשים

כחומר משלשל, וכמקור לוויטמין C. הצמח מבוקש בעיקר לגינון כשהוא מגודל בשולי בריכות דגים לנוי.

נפוץ ברחבי אירופה המערבית, באזור הים-תיכוני, בצפון אפריקה, באסיה, באוסטרליה, במרכז ודרום אמריקה כולל קובה ויפן.

הסוג **ערידה** (Samolus) מכיל 12-15 מינים עשבוניים חלקם רב-שנתיים הנפוצים בחצי הכדור הדרומי, מהם 4-6 מינים מוגבלים לצפון אמריקה, ומין אחד S. valerandi. קוסמופוליטי. כל מיני **הערידה** חולקים בית גידול באזורים מוצפים זמנית, ליד אגמים ונהרות, או ביצות מלח. בעבר הצמח השתייך בבת משפחת הערידיים ((Theophrastaceae. אולם מערכת APG III אינה מזהה את המשפחות Samolaceae ו-Theophrastaceae כמשפחות נפרדות והן נכללות כיום במשפ' הרקפתיים (Primulaceae). למרות השחלה העילית למחצה בפרח והמצאות 5 סטמינודים (Caris & Smets 2004)

ספרות

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991. המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א. 2005: צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחים בא"י. הוצאת מפה

Caris PL. Smets EF. 2004. A floral ontogenetic study on the sister group relationship between the genus Samolus (Primulaceae) and the Theophrastaceae

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>

Flora of china: <http://www.efloras.org>

Heywood VH. Brummitt RK. Culham A. Seberg O. 2007. Flowering plants

families of the world. Firefly Books Ontario Canada. P. 290-291

Jones K. Anderberg AA. Ronse De Craene LP. Wanntorp L 2012. Origin, diversification, and evolution of *Samolus valerandi* (Samolaceae, Ericales). *Plant Systematics and Evolution*. 298 (8): 1523–1531

<https://powo.science.kew.org> KEW garden

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע. 2022 ערידת הביצות צמח עשבוני הגדל בבתי גידול לחים (אוגוסט 2022)

[ערידת הביצות צמח עשבוני הגדל בבתי גידול לחים \(אוגוסט 2022\)](#)

פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 8.
